

Zgodba o klavžah v novi knjigi

Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrinja, ki od leta 2016 upravlja z Belčnimi, Putrihovimi in Idrijskimi klavžami, je konec maja izdal bogato ilustrirano knjigo Klavže na Idriskem. Publikacija nas na poljuden način seznanja z mogočimi vodnimi pregradami, s plavljenjem lesa od klavž do Idrije ter prepuštenimi lovilnimi pregradami, ki so zadržale naplavljen les.

Martina Peljhan

Klavže je gradil rudnik v bližnjih gozdovih za nemoteno oskrbo z lesom. Za obratovanje idrijskega rudnika so namreč skozi vsa leta njegovega delovanja potrebovali velike količine različnega lesa. Les so uporabljali za žganje živosrebrove rude, za podpiranje rovov in izdelavo jaškov ter za gradnjo mogočnih rudniških dvigalnih naprav pri glavnih jaških na površini, pa tudi kot gradbeni material za gradnjo naselja in dnevno kurjavo. Posekan les so spravljali z veliko težavo iz težko prehodnega strmega hribovja do glavnih rečnih strug, kjer so bile postavljene klavže. Predstavljene so lesene klavže, ki so jih postavljali že v 16. stoletju in kasneje zidane klavže. Le-te so delo znamenitega Idrijčana Jo-

Klavže - slovenske piramide! / Foto: Jošt Rovtar

zorovano plavljenje lesa iz idrijskih gozdov. Predstavljen je mehanizem za odpiranje velikih lesenih vrat, ki je na Idrijskih klavžah deloval neprekinjeno 154 let. Zanimivo je bilo tudi odkritje od kje so bloki apnenca in dolomitiziranega apnenca, s katerimi so obložene Idrijske klavže.

Klavže so služile za zbiranje vode, kar je omogočalo večkrat letno nad-

Na koncu plovne poti v Idriji so les zaustavile grablje, ki jih je uničila povodenj jeseni 1926. Domiselnega načina plavljenja, ki je deloval več kot tristo let, po tej povodnji niso več obnovili. Pričeli so graditi gozdne ceste, les pa so iz gozdov do rudnika vozili s konjskimi vpregami in tovarnjaki. Knjiga nas popelje tudi v gorate in gozdnate predele Avstrije, Bavarske in Italije, kjer so po alpskih rekah še v 60. letih prejšnjega stoletja prav tako plavili les.

Ohranjen in obnovljen Idrijske, Belčne ali Brusove, Putrihove in Kamenjske klavže so izjemne spomenike idrijskemu rudniku, gozdarstvu in slovenski tehnični kulturi. Pripovedujejo nam zgodbo o veliki porabi lesa pri rudniku, izgradnji klavž, spravljanju lesa iz zahtevnih terenov do Idrije in Klavžarice, prvi gozdni železnice in žičnici, laufarski poti, o razvoju gospodarjenja z idrijskimi gozdovi ter obnovi in skrbi za rudniško dediščino.

Monumentalne vodne pregrade so-

dijo med najpomembnejše slovenske tehnične spomenike. Zaradi izjemnih dimenzij, tehnične, tehnološke in estetske izpopoljenosti jih imenujemo tudi slovenske piramide. Klavže so pomemben del »Dediščine živega srebra. Almadén in Idrija«, ki je bila leta 2012 vpisana na seznam svetovne dediščine pri Unesco.

Ob branju knjige, si lahko bralec na mobilnem telefonu odčita QR kodi. Predstavljen je 3d izris Idrijskih klavž ter animirani videofilni o plavljenju lesa.

Knjiga je namenjena obiskovalcem klavž, služi lahko tudi za dopolnitev šolskih programov in naravoslovnih predmetov v šolah, predvsem pa je namenjena vsem Idrijčanom, da ohranijo vedenje o izjemnem pomenu rudarske dediščine. Z izdajo knjige smo zaključili praznovanje 250-letnice izgradnje Idrijskih klavž, ki je bila uvrščena na seznam obletnic, s katerimi se povezuje Unesco v obdobju 2022-2023.

Knjigo, ki je izšla v slovensčini in angleščini, so vsebinsko zasnovali Martina Peljhan, dr. Jože Čar in Anton Zelenc, oblikovala jo je Ivana Kadivec. Bogati jo več kot 50 fotografij ter številne ilustracije. Med fotografij posebno mesto zavzemajo Alen Milavec, Jani Peternelj, Jošt Rovtar in Bojan Tavčar s fotografijami klavž. Večina ilustracij ter zemljevidi so delo oblikovalca Jaka Modica in arhitektov Rafaela Bizjaka ter Cveta Kodra. Posebej izstopajo arhivske fotografije fototeke Mestnega muzeja Idrinja ter arhivsko gradivo državnega arhiva Dunaj in Zgodovinskega arhiva Ljubljana Enota v Idriji.

Okuzite kavo in vino!

Sobota, 9. 9. 2023

Park pred Cankarjevim domom, Vrhnika

FESTIVAL KAVVE

Dober dan se začne

S KAVO

Z VINOM

www.visitvrhnika.si

Vstopenj prost!

ZIC
Zveza inštituta
za kulturo, šport in turizem
Vrhnika

OBČINA VRHNIKA